

بررسی نقش واسطه ای بهداشت روان بر ادراک از جو مدرسه و انگیزه پیشرفت در دانش آموزان متوسطه

شیرین نوعی^۱، محمد خیر^{۲*}، سلطانعلی کاظمی^۳، نادره شهرابی شگفتی^۴

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۱۰/۱۷ صص: ۳۵-۵۲ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۵/۲۲

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش واسطه ای بهداشت روان در رابطه بین ادراک دانش آموزان از جو مدرسه و انگیزه پیشرفت صورت گرفت. روش این پژوهش مبتنی بر شیوه همبستگی است که در آن روابط بین متغیرها را در قالب تحلیل مسیر مورد بررسی قرار می دهد. این تحقیق از نظر نوع هدف کاربردی و روش جمع آوری اطلاعات به صورت توصیفی - همبستگی از نوع معادلات ساختاری بود. جامعه این تحقیق شامل تمام دانش آموزان متوسطه شهر شیراز است که در سال تحصیلی ۱۳۹۷-۱۳۹۸ مشغول تحصیل در دبیرستان های این شهر بودند. از آنجاییکه در این تحقیق تعداد عوامل مربوط به پرسشنامه ها برابر با ۸ متغیر مشاهده شده بود، بنابراین حجم نمونه تحقیق ۲۷۵ نفر انتخاب شد. شیوه نمونه گیری تحقیق نیز به صورت روش خوشای چند مرحله‌ای و به صورت تصادفی تعیین شد جهت گردآوری اطلاعات، مقیاس ادراک دانش آموز از جو مدرسه (SPOS)، مقیاس انگیزه پیشرفت هرمنس (A.M.T) و مقیاس بهداشت روان (GHQ-28) استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده ها با روش آزمون معادلات ساختاری و استفاده از برنامه AMOSE نشان داد مدل مورد نظر از برازش مطلوبی برخوردار است. در مجموع، یافته ها مoid آن بود که بهداشت روان دانش آموزان می تواند تأثیر ادراک از جو مدرسه و انگیزه پیشرفت را واسطه گری کند.

واژه های کلیدی: انگیزش پیشرفت، بهداشت روان، ادراک دانش آموزان از جو مدرسه

^۱ دانشجوی دکترای تخصصی روان شناسی تربیتی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران

^۲ استاد گروه روانشناسی، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران.

^۳ دانشیار گروه علوم تربیتی و روانشناسی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.

^۴ استادیار گروه علوم تربیتی و روانشناسی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.

* نویسنده مسئول مقاله: M_Khayyer@yahoo.com

مقدمه

دوره نوجوانی با دگرگونی های چشمگیری در حیطه های مختلف از جمله حیطه های جسمانی، شناختی، اخلاقی و اجتماعی همراه است که سازگاری با آنان می تواند نگرش های عمیقی را برای نوجوان به بار آورد. سلامت روحی و روانی برای تمامی اقسام و به خصوص نوجوانان از اهمیت بسزایی برخوردار است.

خانواده اولین بافتی است که شخصیت فرزندان در آن شکل می گیرد، رشد می کند و به کمال می رسد و استعدادهای بالقوه در این بافت به فعلیت می رسند. خانواده به عنوان جایگاهی امن در پذیرش فرزندان می تواند نقشی پررنگ در تمامی جنبه های زندگی آنان بازی کند. انسجام خانواده، احساس همبستگی، پیوند و تعهد عاطفی اعضای خانواده با یکدیگر می تواند زمینه ساز ایجاد شخصیت سالم در فرزندان باشد و از طرفی عدم رابطه صمیمی و گسیختگی بین اعضای خانواده می تواند مانعی جدی در مسیر رشد و کمال اعضای آن باشد. گرچه خانواده بنیادی مستحکم در این وادی است اما مدرسه نیز بعنوان دومین جایگاه در تعلیم و تربیت فرزندان می تواند نقشی مکمل داشته باشد. کودکان معمولاً با ورود به مدرسه وارد اولین دنیای اجتماعی می شوند و در ارتباط متقابل با محیط مدرسه، همسالان و معلمان قرار می گیرند و به تکامل دست می یابند. محیط مدرسه نیز همگام با خانواده می تواند عاملی مهم در پیشرفت فرزندان و تضمین سلامت آنان در تمامی جوانب به خصوص امور تحصیلی باشد. امروزه امور تحصیلی، توفیق یا شکست در آن با عوامل بسیاری گره خورده است که هم می تواند زمینه ساز و علت آن عوامل و هم می تواند پیامد آنها باشد.

تجلى رفتارهای چالش برانگیز نوجوانان یک مشکل مداوم در اکثر نظام ها به نظر می رسد (Anuradha, 2016). از طرفی مرحله نوجوانی دور روی سکه زندگی بشر است؛ یک روی آن پی ریزی و شکفتن است که در پرتو آن سعادت و زندگی سالم و پرنشاط در آینده رقم می خورد و روی دیگر آن انحطاط است که باعث تخریب و زندگی بزهکارانه در آینده نوجوان می گردد (Rostami & Esfahani, 2015) می تواند آینده وی را به تباہی بکشاند.

افراد و به خصوص نوجوانان نیازمند انگیزه ای برای ادامه زندگی هستند، انگیزه ای که بتواند انرژی بخش آنان در برخورد با مسایل باشد. این نیاز همان نیاز پیشرفت است که سالهای دانشمندان از آن به عنوان عاملی مهم در ترقی پله های موفقیت تأکید کرده اند. افرادی که این نیاز را در وجود خویش پرورش داده اند و روح خویش را با پیشرفت و امید به آینده صیقل داده اند به راحتی می توانند شکستها را پذیرفته ، از آن درس بگیرند و به عنوان پله ای برای طی مسیر موفقیت استفاده کنند. نیاز به پیشرفت یکی از نخستین انگیزه هایی است که به تفصیل مورد مطالعه قرار گرفته است (Covington, 2012).

نیاز به پیشرفت و یا انگیزش پیشرفت برای نخستین بار توسط موری در سال ۱۹۷۰ مطرح شد و می توان آن را به صورت "تلاش و تمایل برای به انجام رساندن چیزی یا رسیدن به هدفی تعریف نمود." افرادی که انگیزه پیشرفت بالایی دارند، برای دستیابی به اهداف عالی تلاش می کنند و کوشش های خود را در جهت رسیدن به آرمانهای خویش به کار می بندند. نیاز به پیشرفت را می توان پیامد تعارض عاطفی بین امید برای کسب موفقیت و تمایل برای اجتناب از شکست دانست (kolodziej, 2010). مفهوم انگیزش به عنوان یک عامل مهم، رفتار و عملکرد انسان را تحت تأثیر قرار می دهد (Turhan, 2015)؛ به خصوص محققان و متخصصان آموزشی اظهار می دارند که انگیزش یکی از مهمترین عوامل موفقیت و تداوم آن در دانش آموzan است (Alkis, 2015).

روانشناسان باور دارند که انگیزه پیشرفت افراد برای یادگیری مطالب درسی، به عواملی نظیر اعتمادبنفس، تمرکزخواص، سختکوشی، پشتکار در انجام تکالیف دشوار، تمایل به ادامه تلاش در ساعات پس از فعالیت و انتخاب فعالیتهای نیازمند تلاش بیشتر، نیازمند است (Radel & ec all, 2015).

خانواده هایی که امنیت و آرامش روانی را به نوجوان خود انتقال می دهند، او را در مسیر انتخاب اهدافش یاری می رسانند و همواره موفقیتهای وی را ارج می نهند، در حقیقت سلامت روانی وی را تضمین کرده اند. ضرورت مجهز شدن افراد به بهداشت یا سلامت روان در زندگی ماشینی این دوره جزء لاینفک گذار از چالش ها و فراز و نشیبهای زندگی این دوران و رسیدن به ساحل امن است. بهداشت روان دانش آموzan مسئله ای رو به رشد در محیطهای آموزشی است. به طوریکه در سال ۲۰۱۷ در یک مطالعه آموزشی، روسای جمهور و مقامات بالا در کشورهای مختلف، سلامت روانی دانش آموzan و دانشجویان را به عنوان یک نگرانی عمدۀ ابراز داشتند (Rabely, 2017).

یکی از مولفه های سلامت، سلامت روان^۱ است. سلامت روان نقش برجسته ای در تضمین پویایی و کارآمدی هر جامعه ایفا می کند. بر اساس یافته های موجود، اختلالات روانی از مهمترین اجزای بار کلی بیماری های هستند و پیش بینی می شود تا سال ۲۰۲۰ سهم اختلالات روانی حدود ۵۰٪ بار کلی بیمار ها را داشته باشد (Bashlidge and et al, 2015). عوامل متعددی در تحقق بهداشت روانی در نوجوانان موثر است. یکی از این عوامل، محیط مدرسه است. محیط یا جو مدرسه یکی از حوزه های مهم زندگی دانش آموzan است. زیرا آنان بسیاری از وقت خود را در مدرسه سپری می کنند (Reddy & Rhodes, 2007). جو مشبّت مدرسه با تحول مشبّت کودکان و نوجوانان، پیشگیری از رفتارهای پر خطر و پیشرفت تحصیلی دانش آموzan مرتبط است (Kohen, 2013). جو مدرسه جنبه های فیزیکی و روانشناختی مدرسه را منعکس می کند که بیشتر مستعد تغییر است و پیش

^۱ Mental Health

شرط لازم برای تدریس و یادگیری را فراهم می کند. علاوه بر این، جو مدرسه در چهار جنبه از محیط مدرسه تعریف می شود؛ محیط فیزیکی که پذیرا و به وجود آورنده یادگیری است، محیط اجتماعی که ارتباط را افزایش می دهد، محیط عاطفی – روانی که حس تعلق و عزت نفس را افزایش می دهد و محیط آموزشی که یادگیری را توسعه می دهد (Tableman, 2004). تعامل مثبت در کلاس و مدرسه باعث می شود تا معلم و دانش آموز، اهداف شخصی و اجتماعی خود را تشخیص داده و با توجه به ادراکشان از محیط موجود در صدد رسیدن به آن برآیند. چگونگی دستیابی به هدف و راههای رسیدن به آن مستقیماً با ادراک دانش آموز از محیط درس در ارتباط است. دانش آموزان اغلب ساعتها را در مدرسه می گذرانند. کیفیت و چگونگی گذراندن حضور در مدرسه نقش مهم و تعیین کننده ای در یادگیری دانش آموزان دارد طوریکه عکس العمل و ادراک دانش آموز نسبت به تجربیات مدرسه را تحت تأثیر قرار می دهد (Mucherah, 2008). معلمین، با ایجاد یک محیط اجتماعی امن در کلاس، حساسیت نسبت به مشکلات دانش آموزان در زندگی و ارائه بازخوردهای واقعی به آنان، مهمترین افرادی هستند که می توانند نوجوانان را در مدرسه مورد حمایت عاطفی و تحصیلی قرار دهند (Thapa, 2012). جو مدرسه همچنین می تواند رفتار دانش آموزان را تحت تأثیر قرار دهد، مانند میزان خشونت و پرخاشگری (Espelage & et, 2014). بنابراین جو مدرسه منعکس کننده جنبه های فیزیکی، روانشناسی و اجتماعی مدرسه است و در واقع بیانگر احساسی است که فراغیران از تجارب روزانه خود در مدرسه به دست می آورند (Adamenick, 2012).

افزایش کیفیت زندگی، رضایتمندی از زندگی و احساس ارزشمندی از مقوله های بسیار مهم در حفظ سلامت روان افراد جامعه است که بی شک بعد از خانواده یکی از مهمترین محیطهای تأمین کننده و موثر در این خصوص محیطهای آموزشی از جمله مدرسه و دانشگاه است که به دلیل حضور گروههای سنی خاص در محیطهای آموزشی فوق، این محیطها در تأمین و حفظ سلامت روان نوجوانان و جوانان از اهمیت و حساسیت خاصی برخوردار است که توجه به آنها ملزم می باشد.

از سویی دیگر نوجوانان و جوانان، بخش عمده جمعیت کشور هستند به همین دلیل وجود پیامدهای تحولی مثبت یا منفی در آنان می تواند بر تمام ابعاد اجتماع اثرات چشمگیری داشته باشد. از این رو در اکثر جوامع، این قشر سنی را سرمایه های بالارزشی به شمار می آورند و پیشرفت جامعه را در گرو چگونگی تربیت و پرورش نسل جدید می دانند. بنابراین این پژوهش با رویکردی نظام مند به بررسی رابطه بین سه متغیر می پردازد.

در پژوهشی تحت عنوان رابطه بین جو مدرسه و سلامت روانی هیجانی Lester & Cross (2015) در انتقال از دبستان به دبیرستان به این نتیجه رسیدند که تقریباً در سالهای اولیه دبیرستان احساس

امنیت در مدرسه، وابستگی به مدرسه و حمایت غنی از جانب مدرسه پیش بینی کننده قوی در سلامت روانی دانش آموزان است.

Rostami motamed (2014) در پژوهشی با هدف مقایسه انگیزش پیشرفت، جهت گیری ارزشی و سلامت روان در کودکان کار با دانش آموزان مدارس عادی به این نتیجه رسید تفاوت نمرات عالیم جسمانی، اضطراب و بیخوابی، افسردگی و سلامت روان کلی در دو گروه دانش آموزان عادی و دانش آموزان کار معنادار است اما انگیزه پیشرفت در دو گروه معنادار نیست.

Maksoul & ec (2017) در پژوهشی با هدف بررسی تأثیر جو مدرسه و مدرسه بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان: مدل چند سطحی با استفاده از داده های دانش آموز و معلم به این نتیجه رسیدند که ادراک مثبت دانش آموزان و کارکنان از جو مدرسه به طور مثبت و معناداری انگیزه پیشرفت دانش آموزان را پیش بینی می کند.

Jaberri (2017) در پژوهشی با هدف بررسی رابطه علی جو مدرسه و امکانات آموزشی با التزام شغلی با میانجیگری هوش هیجانی و انگیزه پیشرفت و با به کارگیری روش تحلیل مسیر به این نتیجه رسید که اثرات مستقیم امکانات آموزشی به التزام شغلی، هوش هیجانی به التزام شغلی، انگیزه پیشرفت به التزام شغلی، جو مدرسه به هوش هیجانی و هوش هیجانی به انگیزه پیشرفت معنی دار بودند؛ همچنین اثرات غیرمستقیم کلی به جو مدرسه بر التزام شغلی با واسطه گری هوش هیجانی و انگیزه پیشرفت نیز معنی دار بودند ولی رابطه امکانات آموزشی با التزام شغلی از طریق هوش هیجانی و انگیزه پیشرفت معنی دار نبوده است.

Alizadeh (2016) در بررسی نقش واسطه ای انگیزش تحصیلی در رابطه بین ادراک از جو کلاس و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دوره دوم متوسطه نشان داد که اثر مستقیم جو کلاس بر پیشرفت تحصیلی، غیرمعنادار است اما اثرات غیرمستقیم جو کلاس بر پیشرفت تحصیلی با میانجی گری پنج مولفه انگیزش تحصیلی، غیرمعنادار است. از میان مولفه های انگیزش تحصیلی، اثرات مستقیم سه مولفه انگیزش درونی، تنظیم درون فکنی شده و تنظیم بیرونی بر پیشرفت تحصیلی غیرمعنادار و اثرات مستقیم دو مولفه تنظیم همانند و عدم انگیزش بر پیشرفت تحصیلی معنادار می باشد و اثرات مستقیم جو کلاس بر هر پنج مولفه انگیزش تحصیلی غیرمعنادار است.

همانطور که پیشتر اشاره شد، دوران تحصیل یکی از مهمترین ابعاد زندگی دانش آموزان به شمار می رود و می تواند سایر ابعاد زندگی را تحت الشعاع قرار دهد و زندگی انسان را در کوتاه مدت و بلندمدت متأثر سازد. تحقیقات بسیاری بر این مسئله اذعان دارند که رابطه بین کارکنان و دانش آموزان و همچنین دانش آموزان با یکدیگر در ارتقای سلامت روانی دانش آموزان و کمک به ایجاد حس تعلق به مدرسه بسیار مهم است. افرادی که از سلامت روانی بالایی برخوردارند، پیشرفت و ترقی

را دنبال کرده، از عزت نفس بالای برخوردارند، مسئولیت فردی را ترجیح می دهند و دوست دارند که به گونه ای ملموس از نتایج کار خود آگاه باشند و ترجیح می دهند کارهایی را انجام دهند که چالش برانگیز باشد و به کاری دست می زنند که ارزیابی پیشرفت‌شان (خواه در مقایسه با پیشرفت دیگران و خواه در مقایسه با ملاک‌های دیگران) به گونه ای شدنی باشد.

روش، جامعه و نمونه آماری پژوهش

جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانش آموزان مقطع متوسطه شهر شیراز است که در سال تحصیلی ۱۳۹۷-۹۸ مشغول به تحصیل بودند.

با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی از نوع خوش ای چند مرحله ای تعداد ۳۰۳ نفر از دانش آموزان دوره دوم مورد پرسشگری قرار گرفتند که از این تعداد، به دلیل مخدوش بودن برخی پرسشنامه ها تعداد ۲۷۵ پرسشنامه مورد ارزیابی قرار گرفت.

شیوه کار بدین صورت بود که بین نواحی چهارگانه آموزش و پرورش شهر شیراز، دو ناحیه یک و سه به صورت تصادفی انتخاب شدند و از بین تمام دبیرستانهای هر ناحیه انتخابی دو دبیرستان دخترانه و دو دبیرستان پسرانه به صورت تصادفی انتخاب گردیدند و در مجموع شش دبیرستان (سه دبیرستان پسرانه و سه دبیرستان دخترانه) که از هر دبیرستان ۲ کلاس انتخاب شدند. پس از مراجعه به مدارس موردنظر و تشریح اهداف پژوهش و جلب همکاری دانش آموزان (با همکاری پرسنل مدرسه) و ارایه توضیحات تکمیلی پرسشنامه ها توزیع و با نظارت پژوهشگر توسط دانش آموزان تکمیل گردید. برای پاسخگویی به مقیاس ها محدودیت زمانی در نظر گرفته نشد تا دانش آموزان بتوانند در فرصت کافی پرسشنامه ها را تکمیل نمایند.

مقیاس بهداشت روان (GHQ-28)

برای بررسی سلامت روان از مقیاس ۲۸ سوالی سلامت روانی گلبرگ (GHQ-28) استفاده شده است که ۴ زیرمقیاس را در بر می گیرد. زیرمقیاس اول شامل موادی درباره احساس فرد نسبت به وضع سلامت خود و احساس خستگی آنهاست و نشانه های بدنی را در بر می گیرد. زیرمقیاس دوم شامل مواردی است که با اضطراب و بی خوابی مرتبط اند. زیرمقیاس سوم گستره توانایی افراد را با موقعیت های متداول زندگی آشکار می کند و در نهایت چهارمین زیرمقیاس در برگیرنده مواردی است که با افسردگی و خیم و گرایش به خودکشی مرتبط اند (Rostami Motamed, 2004). در این مطالعه از روش نمره دهی لیکرت استفاده شده است.

ساختار عاملی، روایی و پایایی مقیاس GHQ-28 توسط گیبونز و در السالوادور بررسی گردید. نمونه شامل ۷۳۲ نفر از دانشجویان بوده و از نمره گذاری لیکرت و تحلیل مولفه های اساسی و

چرخش واریماکس استفاده شده است.^۴ عامل عالیم جسمانی، اضطراب و بی خوابی، اختلال کارکرد اجتماعی و افسردگی شناسایی شد. با روش بازآزمایی، ضریب پایایی ۷۴٪ بوده و با در نظر گرفتن نقطه برش ۷/۶ حساسیت آزمون ۸۸٪ به دست آمد.

مولوی روایی، پایایی و ساختار عاملی این مقیاس را با نمونه ۱۱۶ نفری از دانشجویان دانشگاه اصفهان ارزیابی نمود. تحلیل عوامل با چرخش ابليمن و بار عاملی حداقل ۳۰٪ همان چهار عامل گلدبگ را تأیید نمود؛ اما سه عامل اختلال در کارکرد اجتماعی، اضطراب و بی خوابی و همچنین افسردگی ۵۱٪ واریانس را تبیین نمود. ضریب آلفای کرونباخ ۹۱٪، روایی همزمان با پرسشنامه مذکور به ترتیب ۷۲٪ و ۵۸٪ به دست آمد.

در پژوهش حاضر به منظور بررسی پایایی پرسشنامه سلامت عمومی دانشآموزان، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. لازم به ذکر است که سوال ۱۶ پرسشنامه (مربوط به بعد اختلال در کارکرد اجتماعی) به دلیل اینکه مقدار ضریب آلفا را کاهش می‌داد از تحلیل کنار گذاشته شد و در محاسبات بعدی نیز لحاظ نشد. ضریب پایایی پس از حذف سوال مورد نظر برای سلامت روانی ۰/۷۸ (سلامت جسمانی ۷۹٪، اضطراب ۸۵٪، اختلال در کارکرد اجتماعی ۶۹٪ و افسردگی ۸۰٪) به دست آمد.

مقیاس ادراک دانش آموزان از جو مدرسه (SPOSC)

برای سنجش این سازه از پرسشنامه ادراک از جو مدرسه استفاده شد که بر اساس مقیاس محیط کلاس تریکت و موس (1973) ساخته شده است و دارای ۴ خرده مقیاس حمایت معلم، حمایت همسالان، خودمختاری دانش آموزان و وضوح و ثبات قوانین است. نمره گذاری در یک مقیاس ۵ درجه ای لیکرت انجام می‌گیرد.

پایایی این آزمون در پژوهش مهدوی فر (۱۳۹۲) در خرده مقیاس حمایت معلم برابر ۰/۷۷، خرده مقیاس همسالان ۰/۵۴، خرده مقیاس خودمختاری ۰/۷۴ و خرده مقیاس ثبات و وضوح قوانین برابر ۰/۵۰ می‌باشد. پایایی کل آزمون نیز برابر ۰/۷۹ می‌باشد.

تحلیل عاملی تأییدی چهار عامل برای متغیرهای این مقیاس صورت گرفت. شاخص های به دست آمده عبارتند از: $\chi^2/df = ۱/۵۸$ ، $X/df = ۰/۰۳۹$ ، $RMSEA = ۰/۰۹۰$ ، $GFI = ۰/۸۸$ ، $AGFI = ۰/۸۰$. نتایج بیانگر آن بود که ساختار عاملی این مقیاس از برآش مناسبی برخوردار است. بنابراین همسویی سوالات با سازه ادراک از جو مدرسه مورد تأیید قرار می‌گیرد. اعتبار این آزمون در جامعه پژوهش برابر با ۰/۷۴ بود. در پژوهش حاضر به منظور بررسی پایایی پرسشنامه ادراک دانش آموزان از جو مدرسه، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. نتایج این بررسی نشان داد که بعد این پرسشنامه از پایایی مطلوبی

برخوردار هستند. بدین ترتیب ضریب آلفای کرونباخ برای مقیاس مورد نظر ۰/۷۴ (حمایت معلم ۰/۷۱، حمایت همسالان ۰/۷۶، خودمختاری ۰/۷۳ و ثبات قوانین ۰/۷۶) به دست آمد.

به منظور وارسی روایی پرسشنامه ادراک دانشآموزان از جو مدرسه تحصیلی، از روایی صوری استفاده شد. بدین صورت که پرسشنامه ادراک دانشآموزان از جو مدرسه صاحبنظر و متخصصان امر مورد بررسی و بازنگری قرار گرفت و کفایت آن برای سنجش ادراک دانشآموزان از جو مدرسه، مورد تأیید قرار گرفت.

مقیاس انگیزه پیشرفت (A.M.T)

در پژوهش حاضر از مقیاس انگیزه پیشرفت هرمنس (۱۹۷۰) استفاده گردید. این مقیاس بدین گونه است که آزمودنی باید یکی از عبارتها را برای تکمیل جمله ناتمام انتخاب کند.

هرمنس (۱۹۷۰) برای محاسبه روایی این مقیاس از روایی محتوا که اساس آن را پژوهش های قبلی درباره انگیزه پیشرفت تشکیل می دادند استفاده کرد و همچنین او ضریب همبستگی هر سؤال را با رفتارهای پیشرفت گرا محاسبه کرده است. ضرایب به ترتیب سؤالات پرسشنامه در دامنه ای از ۰/۳۰ تا ۰/۵۷ می باشد. در تحقیقات داخلی ضریب پایایی پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۷ به دست آمده است.

یافته ها

در این بخش، یافته های توصیفی متغیرهای پژوهش گزارش می شود. بدین منظور، میانگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر نمرات مربوط به متغیرهای بروزنزاد، واسطه، و درون زاد گزارش می شود.

جدول ۱: یافته های توصیفی متغیر بروزن زاد پژوهش

متغیر مکنون	نشانگرها	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار
جو مدرسه	حمایت معلم	5	22	12/65	3/88
	حمایت همسالان	13	46	30/23	6/47
	خودمختاری	4	20	13/73	3/71
	ثبات قوانین	14	48	30/86	6/44

جدول ۲: یافته های توصیفی متغیر درون زاد پژوهش

متغیر مکنون	نشانگرها	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار
بهداشت روانی	نشانه های جسمانی	0	21	۸/۱۸	۴/۵۰

5/13	۹/۳۴	21	0	اضطراب	
3/۵۳	۱۱/۷۷	20	2	اختلال در کارکرد اجتماعی	
1/۹۷	۲/۱۲	6	0	افسردگی	

جدول ۳: یافته های توصیفی متغیر برون زاد پژوهش (انگیزه پیشرفت)

انحراف معیار	میانگین	حداکثر	حداقل	متغیر
7/98	84/76	111	58	انگیزه پیشرفت

همانگونه که مندرجات جدول ۱ نشان می دهد، میانگین (انحراف معیار) در پرسشنامه های ادراک دانش آموزان از جو مدرسه ۲۱/۸۹ (۵/۱۲)، در پرسشنامه بهداشت روان ۷/۸۵ (۳/۷۸) و در پرسشنامه انگیزه پیشرفت ۸۴/۷۶ (۷/۹۸) می باشد.
ماتریس همبستگی متغیرهای الگو در جدول ۴ نشان داده شده اند.

جدول ۴: رابطه همبستگی بین متغیرها

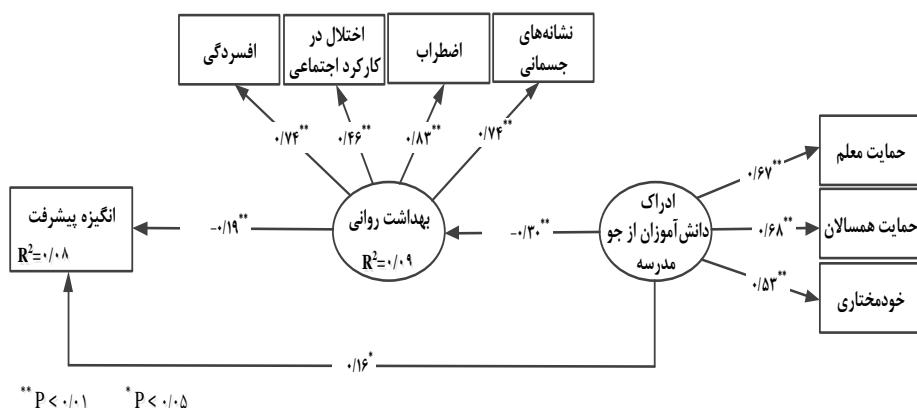
۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	متغیرها
								۱	حمایت معلم
							۱	.۰/۴۴**	حمایت همسالان
						۱	.۰/۳۷**	.۰/۳۶**	خود اختاری
					۱	.۰/۱۳*	-.۰/۰۱	-.۰/۱۴*	ثبت قوانین
				۱	.۰/۱۰	-.۰/۰۵	-.۰/۱۹**	-.۰/۰۸	نشانه های جسمانی
			۱	.۰/۶۴*	.۰/۱۲*	-.۰/۰۴	-.۰/۲۵**	-.۰/۱۶**	اضطراب
		۱	.۰/۳۴**	.۰/۳۲**	-.۰/۰۹	-.۰/۰۷	-.۰/۲۲**	-.۰/۲۵**	اختلال در کارکرد اجتماعی
۱	.۰/۴۰**	.۰/۶۱**	.۰/۵۳**	.۰/۰۹	-.۰/۰۶	-.۰/۱۳*	-.۰/۱۴*	-.۰/۱۴*	افسردگی
۱	-.۰/۲۳**	-.۰/۲۸**	-.۰/۱۵**	-.۰/۱۲*	-.۰/۰۲	.۰/۱۴*	.۰/۰۹	-.۰/۱۹**	انگیزه پیشرفت

*P<+.۰۵

**P<+.۰۱

مطابق با نتایج موجود در جدول ۴، از بین نشانگرهای ادراک دانش آموزان از جو مدرسه، حمایت معلم و خود اختاری با انگیزه پیشرفت دانش آموزان رابطه مثبت و معناداری داشتند. به عبارت دیگر افزایش در متغیرهای ذکر شده با افزایش در انگیزه پیشرفت دانش آموزان همراه بود. حمایت همسالان

و ثبات قوانین رابطه معناداری با انگیزه پیشرفت دانشآموزان نداشتند. علاوه بر این نشانگرهای بهداشت روانی دانشآموزان (نشانه‌های جسمانی، اضطراب، اختلال در کارکرد اجتماعی و افسردگی) با انگیزه پیشرفت دانشآموزان رابطه منفی و معناداری داشتند. با توجه به اینکه نمره بالاتر در نشانگرهای بهداشت روانی، حاکی از پایین‌تر بودن بهداشت روانی است، می‌توان نتیجه گرفت افزایش در بهداشت روان دانشآموزان با افزایش انگیزه پیشرفت آنان همراه است. با توجه به وجود روابط مفروض بین متغیرهای پژوهش، نسبت به آزمون مدل پژوهش اقدام شد که در ادامه گزارش می‌شود که در شکل ۱ نشان داده شده است.

شکل ۱: مدل نهایی پژوهش

شاخص‌های برازنده‌گی مدل مفهومی تحقیق حاضر در جدول ارایه شده است.

جدول ۵: شاخص‌های برازش مدل پژوهش

PCLOSE	RMSEA	GFI	TLI	AGFI	GFI	X ² /df	
.014	.007	.096	.093	.093	.097	2/25	مقادیر حاصل
>.005	<.008	>.090	>.090	>.090	>.090	<3	مقادیر قابل قبول

نتایج مطابق با جدول ۵ حاکی از آن است که مدل پژوهش از برازش مطلوبی برخوردار است. بنابراین یافته‌های پژوهش علاوه بر تأیید فرضیه‌های پژوهش، حاکی از برازش کلی مدل پیشنهادی بود. در ادامه به منظور بررسی دقیق‌تر ارتباط بین متغیرهای پژوهش، ارتباط بین مولفه‌های

جومدرسه و بهداشت روانی با انگیزه پیشرفت دانش آموzan از طریق آزمون تحلیل مسیر مورد بررسی قرار گرفت.

جدول ۶: ضرایب مسیر مولفه های جو مدرسه با بهداشت روان

P	C.R	S.E	β	B	متغیر ملاک	متغیر پیش بین
۰/۹۷	-۰/۰۴	۰/۰۸	-۰/۰۰۳	-۰/۰۰۳	نشانه های جسمانی	حمایت علم
۰/۲۵	-۱/۱۶	۰/۰۹	-۰/۰۸	-۰/۱۰	اضطراب	
۰/۰۰۲	-۳/۰۳	۰/۰۶	-۰/۲۰	-۰/۱۸	اختلال در کارکرد	
۰/۱۵	-۱/۴۵	۰/۰۴	-۰/۱۰	-۰/۰۵	اجتماعی	
۰/۰۰۴	-۲/۸۵	۰/۰۵	-۰/۲۰	-۰/۱۴	نشانه های جسمانی	حمایت همسالان
۰/۰۰۰۱	-۳/۶۸	۰/۰۵	-۰/۲۵	-۰/۲۰	اضطراب	
۰/۰۲	-۲/۳۳	۰/۰۴	-۰/۱۶	-۰/۰۹	اختلال در کارکرد	
۰/۱۹	-۱/۳۰	۰/۰۲	-۰/۰۹	-۰/۰۳	اجتماعی	
۰/۷۸	۰/۲۹	۰/۰۸	۰/۰۲	-۰/۰۲	نشانه های جسمانی	خودمختاری
۰/۲۱	۱/۲۵	۰/۰۹	۰/۰۸	۰/۱۱	اضطراب	
۰/۳۲	۱/۰۰	۰/۰۶	۰/۰۶	۰/۰۶	اختلال در کارکرد	
۰/۹۲	۰/۰۹	۰/۰۴	۰/۰۰۶	۰/۰۰۳	اجتماعی	
					افسردگی	

همانگونه که در جدول فوق مشاهده می شود حمایت معلم، پیش بین منفی و معناداری برای اختلال در کارکرد اجتماعی دانش آموzan بود ($P < 0/002$ ، $\beta = -0/20$). به عبارت دیگر با افزایش حمایت معلم، میزان اختلال در کارکرد اجتماعی دانش آموzan کاهش می یابد. حمایت معلم پیش بین معناداری برای دیگر مولفه های بهداشت روان (نشانه های جسمانی، اضطراب و افسردگی) دانش آموzan نبود.

حمایت همسالان پیش بین منفی و معنی داری برای مولفه های نشانه های جسمانی ($P < 0/004$ ، $\beta = -0/20$)، اضطراب ($P < 0/001$ ، $\beta = -0/20$) و اختلال در کارکرد اجتماعی ($P < 0/02$ ، $\beta = -0/16$) دانش آموzan بود. به عبارت دیگر با افزایش حمایت همسالان، میزان اضطراب، نشانه های جسمانی و اختلال در کارکرد اجتماعی دانش آموzan کاهش می یافت. حمایت همسالان پیش بین معنی داری برای افسردگی دانش آموzan نبود. خودمختاری دانش آموzan پیش بین معنی داری

برای مولفه های بهداشت روان دانش آموزان نبود. جدول ۷ ضرایب مسیر بین مولفه های بهداشت روانی با انگیزه پیشرفت دانش آموزان را نشان می دهد.

جدول ۷ : ضرایب مسیر بین مولفه های بهداشت روانی با انگیزه پیشرفت دانش آموزان

P	C.R	S.E	β	B	متغیر ملاک	متغیر پیش بین
.۰/۶۴	.۰/۴۷	.۰/۱۰	.۰/۰۳	.۰/۰۵		نشانه های جسمانی
.۰/۹۵	-۰/۰۶	.۰/۰۹	-۰/۰۰۴	-۰/۰۱		اضطراب
.۰/۰۰۰۱	-۳/۵۰	.۰/۱۳	-۰/۲۱	-۰/۴۷	انگیزه	اختلال در کارکرد
.۰/۰۱	-۲/۵۴	.۰/۲۳	-۰/۱۵	-۰/۵۹	پیشرفت	اجتماعی
						افسردگی

همانگونه که در جدول فوق مشاهده می شود، از بین مولفه های بهداشت روانی، اختلال در کارکرد اجتماعی ($\beta = -0/23$ ، $P < 0/0001$) و افسردگی ($\beta = -0/21$ ، $P < 0/0001$) پیش بین منفی و معناداری برای انگیزه پیشرفت دانش آموزان بودند. به عبارت دیگر با افزایش در میزان افسردگی و اختلال در کارکرد اجتماعی دانش آموزان، انگیزه پیشرفت آنان کاهش می یافت. نشانه های جسمانی و اضطراب پیش بین معناداری برای انگیزه پیشرفت دانش آموزان نبودند. جدول ۸ ضرایب مسیر بین مولفه های جو مدرسه با انگیزه پیشرفت دانش آموزان را نشان می دهد.

جدول (۸): ضرایب مسیر بین مولفه های جو مدرسه با انگیزه پیشرفت

P	C.R	S.E	β	B	متغیر ملاک	متغیر پیش بین
.۰/۰۹	۱/۶۹	.۰/۱۴	.۰/۱۱	.۰/۲۳		حمایت معلم
.۰/۴۱	-۰/۸۲	.۰/۰۹	-۰/۰۶	-۰/۰۷	انگیزه	حمایت همسالان
.۰/۱۳	۱/۵۲	.۰/۱۴	.۰/۱۰	.۰/۲۱	پیشرفت	خودمختاری

همانگونه که در جدول فوق مشاهده می شود، هیچیک از مولفه های جو مدرسه به طور مستقیم بر انگیزه پیشرفت تأثیرگذار نبودند. با این حال اثرات غیرمستقیم مدل با استفاده از دستور بوت استرالپ حاکی از آن بود که حمایت معلم و حمایت همسالان از طریق کاهش اختلال در عملکرد اجتماعی موجب افزایش انگیزه پیشرفت دانش آموزان می شود.

بحث و نتیجه گیری

در فرضیه اول که مبنی بر رابطه معنادار بین ادراک دانشآموزان از جو مدرسه و انگیزه پیشرفت بود، نتایج نشان داد که رابطه مثبت و معناداری بین ابعاد حمایت معلم، حمایت همسالان و خودمحختاری با انگیزه پیشرفت دانشآموزان وجود دارد اما بین ابعاد دیگر از جمله ثبات قوانین و انگیزه پیشرفت رابطه معناداری مشاهده نشد.

در تبیین این نتایج می توان گفت که دانش آموزان ساعتهای بسیاری از زمان خود را در ارتباط با محیط مدرسه، معلمان و همسالان می گذرانند. جو حاکم بر مدرسه، نحوه تعامل دانش آموزان با همسالان و معلمین و کارکنان و همچنین معلمین با یکدیگر می تواند تأثیر بسیاری بر ادراک دانش آموزان از جو مدرسه داشته باشد.

خانه، مدرسه و جامعه از بافت‌های کلیدی تحول نوجوانان محسوب می شوند و می توانند در هر برده‌ای از گستره زندگی، عملکرد و تحول مثبت نوجوانان را ارتقا بخشد(Lerner, 2014). در این راستا، حمایت عاطفی معلم نیز می تواند نیازهای وابستگی دانش آموزان را ارضا کند و از این طریق به افزایش سطح انگیزش درونی بیانجامد(فریسی و سکالویک، ۲۰۱۴). Bergin (2007) معتقد است، دانش آموزان به معلمان خود دلبسته می شوند همانگونه که به والدین خود دلبستگی پیدا می کنند و این دلبستگی پیشرفت تحصیلی آنان را به دنبال دارد.

Baundura (1995) معتقد است دوستان و همسالان در تقویت و تضعیف انگیزش و سایر عملکردهای تحصیلی نقش مهمی را ایفا می کنند. در تبیین اهمیت نقش همسالان در انگیزش پیشرفت نوجوانان می توان گفت که روابط نوجوانان با همسالان خود روابطی پیچیده و در عین حال بسیار تأثیرگذار است. معمولاً همسالان در خصوص موضوعات اساسی مانند اهداف، آرزوها، روابط و... با یکدیگر هم عقیده اند و از یکدیگر تأثیر می پذیرند؛ بنابراین هر چه محیط مدرسه و روابط حاکم بر آن با پذیرش، احترام و حمایت همراه باشد احساس آزادی عمل، امنیت و شایستگی بیشتری می کنند.

همانطور که جو مدرسه در کنار خانواده می تواند شرایط مناسبی را در رشد و پیشرفت داشته باشد، جو نامناسب در مدرسه، عدم تعامل صحیح معلمین با یکدیگر و با دانش آموزان، قوانین خشک و دست و پاگیر نیز می تواند دانش آموزان را بی انگیزه کرده و در همان جایگاه متوقف سازد. بنابراین ادراک مثبت از جو مدرسه یک پیش بینی کننده قوی برای انگیزه پیشرفت در دانش آموزان می باشد.

در فرضیه دوم که مبنی بر رابطه معنادار بین ادراک دانشآموزان از جو مدرسه و بهداشت روان بود، نتایج نشان داد که رابطه منفی و معناداری بین ابعاد حمایت معلم با اختلال در کارکرد اجتماعی و حمایت همسالان با اضطراب، نشانه های جسمانی و اختلال در کارکرد اجتماعی وجود دارد؛ در

حالیکه حمایت همسالان پیش بین معناداری برای افسردگی دانش آموزان نبوده است و همچنین خودمختاری دانش آموزان پیش بین معناداری برای ابعاد بهداشت روانی دانش آموزان نبود. در تبیین این نتایج می توان گفت که نقش گروه همسالان نوجوان حتی از نقش پدر و مادر نیز مهم تر است، چرا که پذیرش در گروه همسالان می تواند فرست هایی را برای توسعه شایستگی های اجتماعی فراهم کند. در نقطه مقابل، طرد از سوی همسالان به عنوان یک عامل تنفس زای بین فردی برای نوجوان قلمداد می شود (Hawk, Kiu, Zang, Jiang, 2015). گروه همسالان نه تنها بر احساس سلامت بلکه بر عادات و رفتارهای یکدیگر تأثیر می گذاردند (پرویزی، ۱۳۸۵). از نظر روزر و همکاران (۲۰۰۰)، مدرسه به عنوان یک زمینه تحولی برای نوجوانان، تحول عاطفی، اجتماعی و تحصیلی آنان را رقم می زند.

نوجوانان زمان بسیاری از وقت خود را در مدرسه و در ارتباط با همسالان و معلمان می گذرانند، تأیید و حمایت همسالان و معلمان حس ارزشمندی را در آنان تقویت کرده و به ثبات سلامت روح و روان آنان کمک بسیاری می کند. نوجوانان در این سنین با مسایل بسیاری از جمله بلوغ، هویت یابی، انتخاب رشته تحصیلی مناسب و ... رویرو هستند که می تواند سلامت روانی آنان را به مخاطره بیاندازد؛ اطمینان از وجود پایگاهی امن و حمایتی می تواند نوجوان را به سلامت به ساحل امن برساند اما در خصوص مولفه ثبات قوانین اینگونه می توان تبیین نمود که حمایت معلمین از نوجوان می تواند آزادی عمل را به آنان بدهد به همین دلیل در صورت وجود حمایت از سوی معلمین و همسالان نقش ثبات قوانین در پیش بینی سلامت روان کمتر می شود.

در فرضیه سوم که مبنی بر رابطه معنادار بین سلامت روان و انگیزه پیشرفت بود، نتایج نشان داد که رابطه منفی و معناداری بین ابعاد اختلال در کارکرد اجتماعی، افسردگی با انگیزه پیشرفت وجود دارد؛ اما بین ابعاد اضطراب و نشانه های جسمانی با انگیزه پیشرفت رابطه معنی داری مشاهده نشد. به نظر می رسد افراد با سلامت عمومی بالاتر از درجه بالاتری از بازده فردی، خانوادگی، شغلی، تحصیلی و اجتماعی برخوردار هستند (Dekoning, Loyen, Rickers & Smeets, 2012) که منجر به اعتماد بین نفس و عزت بالاتر در این افراد می گردد که انگیزه پیشرفت و ترقی را در آنان تقویت می کند. افراد با انگیزه پیشرفت بالا، تمایل بسیاری به تکامل و بهبود عملکرد خویش را دارند و برنامه معینی مثل اتمام موفقیت آمیز تحصیل، رسیدن به هدف یا دستیابی به درجه معینی از شایستگی را در کار خویش دنبال می کنند تا موفقیت مورد نظر را کسب نمایند. برخورداری از سلامت روان به دنبال خود امید به زندگی و انگیزه پیشرفت بسیاری را به دنبال دارد؛ ویژگی که نوجوان را ترغیب به کوشش و تلاش بسیار می نماید. همچنین در یافته های Way, Ranjini & Rhodes (2007) در مطالعه ای که ادراک دانش آموزان متوسطه از جو

کلاس و ارتباط آن با رفتار سازگارانه را بررسی کرده بودند، نشان می دهند که جو مثبت حاکم بر مدرسه و کلاس منجر به گسترش سلامت عاطفی و رفتاری دانش آموزان می گردد. به منظور بررسی فرضیه‌ی چهارم پژوهش از دستور بوت استراپ در مدل معادلات ساختاری استفاده شد تا مشخص شود آیا اثر غیر مستقیم ادراک دانش آموزان از جو مدرسه بر انگیزه پیشرفت با واسطه‌گری بهداشت روانی آنان معنی دار است یا خیر. نقش واسطه‌ای بهداشت روانی در رابطه بین ادراک دانش آموزان از جو مدرسه و انگیزه پیشرفت معنی دار است. به عبارت دیگر ادراک دانش آموزان از جو مدرسه، بهداشت روانی آنان را افزایش می دهد و از این طریق انگیزه پیشرفت را افزایش می دهد. بنابراین فرضیه‌ی چهارم پژوهش مورد تأیید قرار گرفت. تئو، کارلسون و ماتیئو (۲۰۰۰) گزارش کردند که جو عاطفی حاکم بر مدرسه بر بهداشت روان دانش آموزان تأثیرگذار است. در تبیین این نتیجه شاید بتوان گفت که دانش آموزان با تعامل مثبت و سازنده ای که با معلمین و همسالان خود برقرار می کنند اهداف صحیحی را بر می گیرند و در راستای رسیدن به آن اهداف برنامه ریزی صحیحی را به کار می گیرند و از این رو فعالیت و عملکرد خود را ارتقا داده و با افزایش و بهبود عملکردشان اعتماد بینفس، عزت نفس و امید در آنان افزایش یافته و در نهایت سلامت روح و روان آنان ارتقا می یابد. از سویی دیگر نوجوانی که از عزت نفس، حس شایستگی و سلامت روان بالایی برخوردار است به آینده امیدوار بوده و مسیر پیشرفت خود را مشخص کرده و در رسیدن به هدف خویش از هیچ کوششی فروگذار نیست.

Reffrences

- Rostami, K., Esfahani,A.(2015). Planning for adolescence. Module of tact in mother tongue. Tehran, Red Cres. Red Crescent institute of Applied Sciences.
- Anuradha R.K et al(2016), Assessment of Anthropometric Profile of Epileptic Children and Adolescents of Tirupati Region, International Journal of Research and Development(IJRD),july, 1(5): 19-24.
- Way, N., Reddy, R., &Rhodes, J.(2007). Students' perceptions of school climate during the middle school years: Associations with trajectories of psychological and behavioral adjustment . American Journal of Community Psychology, 40, 194-213.
- Dekoning BB, Loyen SMM, Rickers RM, Smeets G, Van der Molen HT. Student's characteristics and academic achievement in three years problem based learning bachelor program. Learn Individe Differ. 2012; 22(3):313-323.
- Lester, L., Cross, D. (2015) .The relationship between school connectedness and mental health during the transition to secondary school: A Path Analysis. Journal of Guidance and Counseling, 1-15.

- Lerner, R.M. (2014).Important non-parental adults and positive youth development across mid-to late-adolescence : The moderating effect of parenting profiles. *Journal of youth and adolescence*. *Journal of youth and adolescence*, 43 (6)897-918.
- Adomenic, J. G. (2012). The effect of self-determination, identification with school, and school climate on middle school students' aspirations for future education. (Doctoral Dissertation).
- Lester, L., Cross, D. (2015) .The relationship between school connectedness and mental health during the transition to secondary school: A Path Analysis. *Journal of Guidance and Counseling*, 1-15.
- Thapa, A., Cohen, J., Guffey, S., and Higgins- D' Alessandro, A. (2013). A review of school climate research. *Rev. Educ. Res.* 83, 357-385.
- Radel, R., Sarrazin, P., Legrain, P., Wild, T. C. (2010). Social contagion of motivation between teacher and student: Analysing underlying processes. *Journal of Educational Psychology*, 102(3), 577-587.
- Convington, M.V., & Muller, K.J.(2012). Intrinsic versus extrinsic motivation: An approach/Avoidance reformulation. *Educational Psychology Review*, 13, 157-176.
- Kolodziej, S. (2010). The role of achievement motivation in educational aspirations and performance . Kozminski University, Poland: General and Professional Education.
- Turan, Z.(2015).The evaluation of flipped classroom method and examination of its effects on academic achievement, cognitive load and motivation (Unpublished Doctoral dissertation). Ataturk university, Erzurum.
- Shamlou, S.(2007). Mental Health.Tehran: Roshd.
- Alkis, N. (2018). The impact of Motivation and Personality on Academic Performance in Online and Blended Learning Environments. *Educational Technology & Society*, 21 (3), 35-47.
- Reddy, R., Rhodes, J(2007). The influence of teacher support on student adjustment in the middle school years: A latent growth curve study. *Development and Psychopathology*, 15(1), 119-138.
- Rostami Motamed, M.(2014). Comparing Motivation for progress, value orientation, and mental health in telecommunication staff of shiraz. Ms. Thesis, Marvdasht Azad University.(persian).
- Jaberi, A. (2017). Relationship between school climate and educational opportunities with job engagement mediate by emotional intelligence and achievement motivation. Master's dissertation.
- Espelage, D. L., & Holt, M.K.(2013).Suicidal ideation and school bullying experiences after controlling for depression and delinquency. *Journal of adolescent Health*, 53(1):27-31.

- Bashlideh, K., Zakee, A., Sahraee, Z., Rajabi, N., Mohammadi askarabadi, A.(2015). The simple, Multiple, and Focal Relationship between Alexithymia and Perceived Stress with Mental health. Personality and individual differences 4(7):149-166.
- Deci, E.L. and Ryan, R.M.(2000). The What and Why of goal pursuits: Human needs and the self- determination of behavior. Psychological Inquiry, 11(4): 227-268.
- Lester, L., Cross, D. (2015) .The relationship between school connectedness and mental health during the transition to secondary school: A Path Analysis. Journal of Guidance and Counseling, 1-15.
- Maslow, A.H.(1943). A perfect to motivation theory, Psychosomatic Med, 5,85-92.
- McClelland, David C. (1965). Achievement Motivation can be Developed, Hard Business Review.
- Mucherah, W.(2008). Classroom climate and students' goal structures in high school biology classrooms in Kenya. Learning environments , 11, 681.

